

ПЛЕНУМ ВИЩОГО АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДУ УКРАЇНИ

ПОСТАНОВА

від 20 травня 2013 р. № 8

Про окремі питання юрисдикції адміністративних судів

З метою забезпечення правильного й однакового визначення юрисдикції адміністративних судів Пленум Вищого адміністративного суду України

п о с т а н о в л я є дати судам такі роз'яснення:

1. За приписами частини першої статті 55, частини третьої статті 124 Конституції України права і свободи людини і громадянина захищаються судом. Судочинство здійснюється Конституційним Судом України та судами загальної юрисдикції.

З метою реалізації конституційних прав кожного на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб, захисту виборчих прав, права на доступ до публічної служби тощо в Україні в системі судів загальної юрисдикції утворено адміністративні суди.

2. За змістом частини другої статті 4 Кодексу адміністративного судочинства України від 6 липня 2005 року № 2747-IV (далі — КАС України) юрисдикція адміністративних судів поширюється на всі публічно-правові спори, крім спорів, для яких законом встановлений інший порядок судового вирішення.

Законодавство не містить визначення терміна «публічно-правовий спір». Для розгляду спору адміністративним судом необхідно встановити його публічно-правовий зміст (характер). Для з'ясування характеру спору суди повинні враховувати, що протилежним за змістом є приватноправовий спір. Це означає, що в основі розмежування спорів лежить поділ права на публічне та приватне.

3. Вирішуючи питання про віднесення норми до публічного права, а спору до публічно-правового, суди повинні враховувати загальнотеоретичні та законодавчі критерії. Зокрема, за змістом пункту 1 частини першої статті 3 КАС України у публічно-правовому спорі, як правило, хоча б однією стороною є орган виконавчої влади, орган місцевого самоврядування, їхня посадова чи службова особа або інший суб'єкт, який здійснює владні управлінські функції на основі законодавства, у тому числі на виконання делегованих повноважень.

Суди повинні звертати увагу на те, що спір набуває ознак публічно-правового за умов не лише наявності серед суб'єктів спору публічного органу чи посадової особи, а й здійснення ним (ними) у цих відносинах владних управлінських функцій.

Для цілей і завдань адміністративного судочинства владну управлінську функцію необхідно розуміти як діяльність усіх суб'єктів владних повноважень з виконання покладених на них Конституцією чи законами України завдань.

4. Вирішуючи питання про визначення юрисдикції адміністративних судів щодо вирішення адміністративних справ, суди повинні враховувати, що КАС України встановлює такі правила відмежування адміністративної юрисдикції від інших видів юрисдикції:

понятійно-функціональне, тобто визначення адміністративної справи, що наведене у пункті 1 частини першої статті 3 КАС України;

визначення видів публічних правовідносин (управлінські правовідносини та правовідносини, пов'язані з публічним формуванням суб'єкта владних повноважень), зазначених у частині першій статті 17 КАС України;

встановлення переліку публічно-правових спорів, що підпадають під юрисдикцію адміністративних судів (частина друга статті 17 КАС України);

встановлення переліку публічно-правових справ, що не належать до предмета адміністративної юрисдикції (частина третя статті 17 КАС України).

Суди повинні враховувати, що юрисдикція адміністративних судів може бути встановлена законом, зокрема статтею 23 Закону України від 13 січня 2011 року № 2939-VI «Про доступ до публічної інформації», статтями 28, 30 Закону України від 22 березня 2012 року № 4572-VI «Про громадські об'єднання», частинами четвертою, п'ятою статті 82 Закону України від 21 квітня 1999 року № 606-XIV «Про виконавче провадження».

5. Публічно-правові спори щодо конституційності законів, міжнародних договорів, підзаконних актів Верховної Ради України, Президента України, Кабінету Міністрів України, Верховної Ради Автономної Республіки Крим віднесені до юрисдикції Конституційного Суду України. Згідно зі статтею 14 Закону України від 16 жовтня 1996 року № 422/96-ВР «Про Конституційний Суд України» до повноважень Конституційного Суду України не належать питання щодо законності актів органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим та органів місцевого самоврядування, а також інші питання, віднесені до компетенції судів загальної юрисдикції.

Відповідно до пункту 1 частини другої статті 17, частини першої статті 171 та частини першої статті 171-1 КАС України до юрисдикції адміністративних судів належить вирішення питання щодо законності (крім конституційності) підзаконних правових актів Верховної Ради України, Президента України, Кабінету Міністрів України, Верховної Ради Автономної Республіки Крим, а також законності та відповідності правовим актам вищої юридичної

сили правових актів міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, місцевих державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування, інших суб'єктів владних повноважень.

Адміністративні суди повинні враховувати те, що в порядку адміністративного судочинства не можуть бути оскаржені і переглянуті правові акти Верховної Ради України, Президента України, Кабінету Міністрів України, Верховної Ради Автономної Республіки Крим щодо їх конституційності. Проте у справах щодо оскарження підзаконних правових актів інших суб'єктів владних повноважень адміністративний суд може перевіряти їх відповідність Конституції України, міжнародним договорам, ратифікованим в Україні, законам України та іншим правовим актам вищої юридичної сили.

6. Президент України Указом від 24 грудня 2012 року № 726 «Про деякі заходи з оптимізації системи центральних органів виконавчої влади» постановив утворити Міністерство доходів і зборів України, реорганізувавши Державну митну службу України та Державну податкову службу України, а також поклавши на це Міністерство функцію з адміністрування єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування.

Відповідно до пункту 1 Положення про Міністерство доходів і зборів України, затвердженого Указом Президента України від 18 березня 2013 року № 141, Міністерство доходів і зборів України є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України.

Міністерство доходів і зборів України є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади з питань:

забезпечення формування єдиної державної податкової, державної митної політики в частині адміністрування податків і зборів, митних платежів та реалізації єдиної державної податкової, державної митної політики;

забезпечення формування та реалізації державної політики з адміністрування єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування;

забезпечення формування та реалізації державної політики у сфері боротьби з правопорушеннями при застосуванні податкового та митного законодавства, а також законодавства з питань сплати єдиного внеску.

Пункт 7 цього Положення визначає, що це Міністерство здійснює повноваження безпосередньо та через територіальні органи.

Аналіз викладеного вказує, що правовідносини, які виникають під час виконання Міністерством доходів і зборів України та його територіальними органами покладених на них завдань, є публічно-правовими, а справи зі спорів між суб'єктами цих відносин є адміністративними.

7. Державна реєстрація є одним із способів впливу держави на формування та розвиток публічно-правових відносин.

Відповідно до частини першої статті 3 Закону України від 15 травня 2003 року № 755-IV «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб — підприємців» (далі — Закон № 755-IV) дія цього Закону поширюється на державну реєстрацію всіх юридичних осіб незалежно від організаційно-правової форми, форми власності та підпорядкування, а також фізичних осіб — підприємців.

Частина друга цієї норми містить застереження про можливість встановлення законом особливостей державної реєстрації об'єднань громадян (у тому числі професійних спілок, організацій роботодавців, їх об'єднань), політичних партій, державних органів та органів місцевого самоврядування, асоціацій органів місцевого самоврядування, банків, торгово-промислових палат, фінансових установ (у тому числі кредитних спілок), бірж, інших установ та організацій.

Зазначені вище суб'єкти, для яких законом встановлено особливості державної реєстрації, набувають статусу юридичної особи лише з моменту їх державної реєстрації у порядку, встановленому Законом № 755-IV (частина третя статті 3 цього Закону).

У зв'язку з цим суди повинні враховувати таке.

7.1. Відповідно до частини першої статті 4 Закону № 755-IV державна реєстрація юридичних осіб та фізичних осіб — підприємців — це засвідчення факту створення або припинення юридичної особи, засвідчення факту набуття або позбавлення статусу підприємця фізичною особою, а також вчинення інших реєстраційних дій, які передбачені цим Законом, шляхом внесення відповідних записів до Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб — підприємців.

За визначенням, наведеним в абзаці четвертому статті 1 цього Закону, державний реєстратор — це посадова особа, яка відповідно до цього Закону від імені держави здійснює державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб — підприємців.

Частиною першою статті 5 Закону № 755-IV державна реєстрація юридичних осіб та фізичних осіб — підприємців проводиться державним реєстратором виключно у виконавчому комітеті міської ради міста обласного значення або у районній, районній у містах Києві та Севастополі державній адміністрації за місцезнаходженням юридичної особи або за місцем проживання фізичної особи — підприємця.

Виходячи з повноважень державного реєстратора, визначених статтею 6 цього Закону, підлягають розгляду адміністративними судами спори з приводу державної реєстрації юридичних осіб та фізичних осіб — підприємців, змін до установчих документів юридичних осіб та зміни імені або місця проживання фізичних осіб — підприємців, припинення юридичних осіб та підприємницької діяльності фізичними особами — підприємцями, зміни мети установи у встановленому законом порядку тощо.

Необхідно звернути увагу судів, що з 1 липня 2013 року наберуть чинності підпункти 1–4 та 7–8 пункту 28 розділу I Закону України від 16 жовтня 2012 року № 5461-VI «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо діяльності Міністерства юстиції України, Міністерства культури України, інших центральних органів виконавчої влади, діяльність яких спрямовується та координується через відповідних міністрів, а також Державного космічного агентства України» в редакції від 3 лютого 2013 року. Однак варто враховувати, що в цьому разі юрисдикція адміністративних судів не зміниться.

7.2. Особливості реєстрації громадських об'єднань визначені статтею 12 Закону України від 22 березня 2012 року № 4572-VI «Про громадські об'єднання» (далі — Закон № 4572-VI).

Відповідно до частини двадцять другої вказаної статті рішення, дії чи бездіяльність уповноваженого органу з питань реєстрації, прийняті (вчинені) на підставі цієї статті, можуть бути оскаржені до суду в порядку, передбаченому КАС України.

У порядку адміністративного судочинства розглядаються справи про заборону громадського об'єднання, про заборону відокремленого підрозділу іноземної неурядової організації (статті 28, 30 Закону № 4572-VI).

Адміністративними є також справи зі спорів з приводу реєстрації та припинення об'єднань, особливості регулювання яких визначені законами України від 5 квітня 2001 року № 2365-III «Про політичні партії в Україні», від 22 червня 2012 року № 5026-VI «Про організації роботодавців, їх об'єднання, права і гарантії їх діяльності», від 15 вересня 1999 року № 1045-XIV «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності», від 5 липня 2012 року № 5073-VI «Про благодійну діяльність та благодійні організації» та від 2 грудня 1997 року № 671/97-ВР «Про торгово-промислові палати в Україні».

7.3. У межах здійснення контрольних функцій органи державної податкової служби в установленому законом порядку мають право звертатися до суду про винесення судового рішення щодо припинення юридичних осіб або підприємницької діяльності фізичних осіб — підприємців (абзац другий пункту 67.2 статті 67 Податкового кодексу України від 2 грудня 2010 року № 2755-VI).

Спори, що виникають у цих відносинах, підлягають розгляду в порядку адміністративного судочинства.

7.4. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку відповідно до пункту 5-2 статті 8 Закону України від 30 жовтня 1996 року № 448/96-ВР «Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні» має право подавати позов до суду про припинення юридичної особи — емітента.

Ці спори є публічно-правовими та належать до юрисдикції адміністративних судів.

8. Відповідно до абзацу другого частини першої статті 2 Закону України від 1 липня 2004 року № 1952-IV «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» (далі — Закон № 1952-IV) державна реєстрація речових прав на нерухоме майно — це офіційне визнання і підтвердження державою фактів виникнення, переходу або припинення прав на нерухоме майно, обтяження таких прав шляхом внесення відповідного запису до Державного реєстру речових прав на нерухоме майно.

За змістом статті 9 цього Закону державний реєстратор є державним службовцем, крім випадку, коли державним реєстратором є нотаріус як спеціальний суб'єкт, на якого покладаються (делегуються) функції державного реєстратора прав на нерухоме майно.

Відповідно до частини другої статті 30 цього Закону дії або бездіяльність державного реєстратора, державного кадастрового реєстратора, нотаріуса, державного виконавця можуть бути оскаржені до суду. Суди повинні мати на увазі, що під діями також слід розуміти рішення, прийняті зазначеними суб'єктами владних повноважень з питань реєстрації.

Спори, які виникають у цих відносинах, підлягають розгляду в порядку адміністративного судочинства.

9. За змістом статті 126 Земельного кодексу України від 25 жовтня 2001 року № 2768-III, статті 19 Закону № 1952-IV (до внесення змін згідно із Законом України від 7 липня 2011 року № 3613-VI «Про Державний земельний кадастр») державні акти на право власності або постійного користування на земельну ділянку у випадках, встановлених законом, є підставою для державної реєстрації цих прав. Ці акти видаються спеціально уповноваженим органом державної виконавчої влади у галузі земельних ресурсів — Державним агентством земельних ресурсів України.

Видача державних актів на право власності або постійного користування на земельну ділянку здійснювалася за єдиною визначеною процедурою, встановленою Інструкцією про порядок складання, видачі, реєстрації і зберігання державних актів на право власності на земельну ділянку і право постійного користування земельною ділянкою та договорів оренди землі, затвердженою наказом Державного комітету України по земельних ресурсах від 4 травня 1999 року № 43, зареєстрованою в Міністерстві юстиції України 4 червня 1999 року за № 354/3647.

Таким чином, ознаками цих державних актів є:

видача органом виконавчої влади;

видача в межах процедури державної реєстрації права власності, користування, що виникло на підставі правовстановлювального документа;

єдиний порядок оформлення;

фіксування факту державної реєстрації права власності на землю або користування землею.

Оскільки порядок видачі державних актів на право власності або постійного користування на земельну ділянку перебуває у сфері публічно-правових відносин, то спори щодо дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень з приводу їх видачі підлягають розгляду адміністративними судами.

10. Згідно з пунктом 1 Положення про Державну архітектурно-будівельну інспекцію України, затвердженого Указом Президента України від 8 квітня 2011 року № 439, Державна архітектурно-будівельна інспекція України є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України, входить до системи органів виконавчої влади і забезпечує реалізацію державної політики з питань державного архітектурно-будівельного контролю, контролю у сфері житлово-комунального господарства.

Відповідно до пункту 3 цього Положення основними завданнями Державної архітектурно-будівельної інспекції України є реалізація державної політики з питань державного архітектурно-будівельного контролю, контролю у сфері житлово-комунального господарства, а саме:

здійснення в межах своїх повноважень державного контролю за дотриманням законодавства, стандартів, нормативів, норм, порядків і правил із зазначених питань;

виконання дозвільних та реєстраційних функцій у будівництві, ліцензування господарської діяльності, пов'язаної зі створенням об'єктів архітектури;

внесення Міністерству регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України пропозицій щодо формування політики із відповідних питань.

Викладене вказує, що зазначені правовідносини є публічно-правовими, а справи зі спорів, що виникають між суб'єктами цих відносин, є адміністративними.

У зв'язку з цим юрисдикція адміністративних судів поширюється на справи за участю Державної архітектурно-будівельної інспекції України та її територіальних органів, у тому числі й ті, які виникають під час виконання повноважень:

у сфері державного архітектурно-будівельного контролю та нагляду (закони України від 16 листопада 1992 року № 2780-XII «Про основи містобудування», від 17 лютого 2011 року № 3038-VI «Про регулювання містобудівної діяльності», від 14 жовтня 1994 року № 208/94-ВР «Про відповідальність за правопорушення у сфері містобудівної діяльності», від 20 травня 1999 року № 687-XIV «Про архітектурну діяльність», від 5 квітня 2007 року № 877-V «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності», частина восьма статті 4 Закону України від 25 грудня 2008 року № 800-VI «Про запобігання впливу світової фінансової кризи на

розвиток будівельної галузі та житлового будівництва», частина п'ята статті 11 Закону України від 5 листопада 2009 року № 1704-VI «Про будівельні норми»);

у сфері ліцензування господарської діяльності, пов'язаної із створенням об'єктів архітектури (стаття 17 Закону України від 20 травня 1999 року № 687-XIV «Про архітектурну діяльність», Закон України від 1 червня 2000 року № 1775-III «Про ліцензування певних видів господарської діяльності»).

11. Відповідно до абзацу першого частини сьомої статті 376 Цивільного кодексу України від 16 січня 2003 року № 435-IV у разі істотного відхилення від проекту, що суперечить суспільним інтересам або порушує права інших осіб, істотного порушення будівельних норм і правил суд за позовом відповідного органу державної влади або органу місцевого самоврядування може постановити рішення, яким зобов'язати особу, яка здійснила (здійснює) будівництво, провести відповідну перебудову.

Згідно з підпунктом 3 пункту «б» частини першої статті 31 Закону України від 21 травня 1997 року № 280/97-ВР «Про місцеве самоврядування в Україні» (далі — Закон № 280/97-ВР) до відання виконавчих органів сільських, селищних, міських рад належить, зокрема, здійснення в установленому порядку державного контролю за дотриманням законодавства, затвердженої містобудівної документації при плануванні та забудові відповідних територій, зупинення у випадках, передбачених законом, будівництва, яке проводиться з порушенням містобудівної документації і проектів окремих об'єктів, а також може заподіяти шкоду навколишньому природному середовищу.

З наведених норм законодавства вбачається, що спори, які виникають з приводу самочинного будівництва, є публічно-правовими, оскільки виникають за участю суб'єкта владних повноважень, який реалізовує у спірних відносинах надані йому законодавством владні управлінські функції стосовно забезпечення законності, правопорядку, охорони прав, свобод і законних інтересів громадян. Справи за позовом такого суб'єкта належать до юрисдикції адміністративних судів.

12. З аналізу норм статті 26 Закону № 280/97-ВР, статті 6 Закону України від 9 квітня 1999 року № 586-XIV «Про місцеві державні адміністрації», частини першої статті 116 Земельного кодексу України від 25 жовтня 2001 року № 2768-III випливає, що управління та розпорядження державним і комунальним майном є організаційно-правовою діяльністю суб'єктів владних повноважень — органів державної влади та органів місцевого самоврядування, які здійснюють її шляхом прийняття актів з дотриманням встановленої процедури.

Відповідно до положень статей 13, 14 Конституції України, статей 177, 181, 324, глави 30 Цивільного кодексу України від 16 січня 2003 року

№ 435-IV, статті 148 Господарського кодексу України від 16 січня 2003 року № 436-IV власниками землі є держава, Автономна Республіка Крим та територіальні громади. Конституційний Суд України в Рішенні від 1 квітня 2010 року № 10-рп/2010 у справі за конституційним поданням Вищого адміністративного суду України щодо офіційного тлумачення положень частини першої статті 143 Конституції України, пунктів «а», «б», «в», «г» статті 12 Земельного кодексу України, пункту 1 частини першої статті 17 КАС України вирішив, що органи місцевого самоврядування у земельних відносинах з громадянами та юридичними особами, в тому числі щодо вирішення питань розпорядження, передачі у власність, у користування земельних ділянок, а також їх вилучення, виступають виключно як суб'єкти владних повноважень.

Земельні спори фізичних чи юридичних осіб з органом місцевого самоврядування як суб'єктом владних повноважень, пов'язані з оскарженням його рішень, дій чи бездіяльності, належать до публічно-правових спорів, на які поширюється юрисдикція адміністративних судів.

Відповідно до статті 69 Закону України від 16 жовтня 1996 року № 422/96-ВР «Про Конституційний Суд України» рішення і висновки Конституційного Суду України рівною мірою є обов'язковими до виконання.

З урахуванням цього Рішення Конституційного Суду України такі правила визначення юрисдикції адміністративних судів поширюються і на земельні спори за участю місцевих державних адміністрацій.

13. Справи у спорах про захист порушених, невизнаних або оспорюваних інтересів, що виникають із житлових правовідносин, згідно з частиною першою статті 15 Цивільного процесуального кодексу України від 18 березня 2004 року № 1618-IV розглядаються за правилами цивільного судочинства, крім випадків, коли розгляд таких справ проводиться за правилами іншого судочинства.

З огляду на положення частини другої статті 17 КАС України спори, в яких урегульовані нормативно визначеною процедурою управлінські дії суб'єкта владних повноважень, пов'язані з реалізацією житлових прав фізичних осіб (щодо обліку громадян, які потребують поліпшення житлових умов, нагляду і контролю за забезпеченням реалізації права громадян України на житло, додержання правил користування приміщеннями житлових будинків і гуртожитків тощо), є публічно-правовими і розглядаються за правилами адміністративного судочинства.

13.1. Згідно з пунктом 2 частини другої статті 17 КАС України компетенція адміністративних судів поширюється на публічно-правові спори з приводу прийняття громадян на публічну службу, її проходження, звільнення з публічної служби.

Пунктом 15 частини першої статті 3 КАС України через види публічної служби визначено її поняття.

Особливий порядок забезпечення осіб публічної служби житлом, встановлений частиною шостою статті 49 Закону України від 5 листопада 1991 року № 1789-XII «Про прокуратуру», статтею 132 Закону України від 7 липня 2010 року № 2453-VI «Про судоустрій і статус суддів», частиною п'ятою статті 22 Закону України від 20 грудня 1990 року № 565-XII «Про міліцію», статтею 12 Закону України від 20 грудня 1991 року № 2011-XII «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей», пов'язаний із проходженням ними публічної служби.

З урахуванням викладеного вимоги, пов'язані із забезпеченням відповідно до вказаних законів осіб публічної служби житлом, підлягають розгляду в порядку адміністративного судочинства.

14. Стаття 55 Закону України від 23 вересня 1999 року № 1105-XIV «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності» (далі — Закон № 1105-XIV) встановлює, що спори щодо визначення класу професійного ризику виробництва, а також щодо розміру шкоди та прав на її відшкодування, накладення штрафів та з інших питань вирішуються в судовому порядку.

Відповідно до статей 15, 24-1 Закону № 1105-XIV Фонд соціального страхування від нещасних випадків є некомерційною самоврядною організацією, наділений повноваженнями щодо: віднесення страхувальника до класу професійного ризику виробництва з урахуванням виду його економічної діяльності; проведення перевірок дотримання підприємствами, установами і організаціями незалежно від форми власності, виду економічної діяльності та господарювання порядку використання страхових коштів, перерахованих Фондом; проведення перевірок достовірності поданих страхувальниками відомостей про види економічної діяльності підприємств, установ і організацій незалежно від форми власності, виду діяльності та господарювання для віднесення страхувальника до класу професійного ризику виробництва з урахуванням виду його економічної діяльності; отримання необхідних пояснень (у тому числі в письмовій формі) з питань, що виникають під час перевірки; застосування фінансових санкцій та накладення адміністративних штрафів відповідно до закону.

За приписами частин дванадцятої—чотирнадцятої статті 17 Закону № 1105-XIV рішення правління Фонду, прийняті в межах його компетенції, є обов'язковими для виконання всіма страхувальниками та застрахованими, а також можуть мати характер регуляторного або нормативно-правового акта.

З огляду на те, що Фонд соціального страхування від нещасних випадків наділений контролюючими функціями та правом видання обов'язкових для страхувальників нормативно-правових актів, спори за його участі та участі його робочих органів розглядаються в порядку адміністративного судочинства.

15. У розумінні статті 1 Закону України від 6 жовтня 2005 року № 2961-IV «Про реабілітацію інвалідів в Україні» медико-соціальна експертиза — це визначення на основі комплексного обстеження усіх систем організму конкретної особи міри втрати здоров'я, ступеня обмеження її життєдіяльності, викликаного стійким розладом функцій організму, групи інвалідності, причини і часу її настання, а також рекомендацій щодо можливих для особи за станом здоров'я видів трудової діяльності та умов праці, потреби у сторонньому догляді, відповідних видів санаторно-курортного лікування і соціального захисту для найповнішого відновлення усіх функцій життєдіяльності особи.

Статтею 3 Закону України від 21 березня 1991 року № 875-XII «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні» інвалідність, як міра втрати здоров'я, визначається шляхом експертного обстеження в органах медико-соціальної експертизи центрального органу виконавчої влади, який забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я.

Відповідно до підпункту 6.13 пункту 6 та абзацу двадцять третього підпункту 8.8 пункту 8 Положення про Міністерство охорони здоров'я України, затвердженого Указом Президента України від 13 квітня 2011 року № 467, Міністерство охорони здоров'я відповідно до покладених на нього завдань проводить медико-соціальну експертизу з метою виявлення ступеня обмеження життєдіяльності особи та затверджує порядок її проведення.

Медико-соціальну експертизу відповідно до абзацу першого пункту 4 Положення про медико-соціальну експертизу, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 3 грудня 2009 року № 1317, проводять медико-соціальні експертні комісії (далі — комісії), з яких утворюються в установленому порядку центри (бюро), що належать до закладів охорони здоров'я при Міністерстві охорони здоров'я Автономної Республіки Крим, управліннях охорони здоров'я обласних, Київської та Севастопольської міських держадміністрацій.

Комісії перебувають у віданні Міністерства охорони здоров'я України і утворюються за таким територіальним принципом: Кримська республіканська; обласні; центральні міські у містах Києві та Севастополі; міські, міжрайонні, районні комісії (абзац третій пункту 4 згаданого Положення).

Абзац четвертий пункту 10 цього Положення визначає, що комісія складається з представників Міністерства охорони здоров'я України, Міністерства соціальної політики України, Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань, Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності, а також військово-медичної служби Служби безпеки України та військово-медичного підрозділу Служби зовнішньої розвідки у разі розгляду медичних справ стосовно потерпілих на виробництві чи пенсіонерів з числа військовослужбовців Служби безпеки

України або Служби зовнішньої розвідки. У проведенні медико-соціальної експертизи беруть участь також представники Пенсійного фонду України, органів державної служби зайнятості та, у разі потреби, працівники науково-педагогічної та соціальної сфери.

Відповідно до частини третьої статті 8 Закону України від 6 жовтня 2005 року № 2961-IV «Про реабілітацію інвалідів в Україні» рішення медико-соціальних експертних комісій є обов'язковими для виконання органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами, організаціями, реабілітаційними установами незалежно від типу і форми власності.

Таким чином, рішення медико-соціальних експертних комісій спрямовані на забезпечення реалізації державної політики у сфері реабілітації інвалідів, створення правових, економічних, політичних, соціально-побутових і соціально-психологічних умов для задоволення їхніх потреб у відновленні здоров'я, матеріальному забезпеченні, посиленій трудовій та громадській діяльності, а тому вони мають публічний характер та підлягають оскарженню в порядку адміністративного судочинства.

16. Відповідно до частини першої статті 58 Закону України від 9 липня 2003 року № 1058-IV «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» (далі — Закон № 1058-IV) Пенсійний фонд України є органом, який здійснює керівництво та управління солідарною системою, провадить збір, акумуляцію та облік страхових внесків, призначає пенсії та підготує документи для її виплати, забезпечує своєчасне і в повному обсязі фінансування та виплату пенсій, допомоги на поховання, здійснює контроль за цільовим використанням коштів Пенсійного фонду, вирішує питання, пов'язані з веденням обліку пенсійних активів застрахованих осіб на накопичувальних пенсійних рахунках, здійснює адміністративне управління Накопичувальним фондом та інші функції, передбачені цим Законом і статутом Пенсійного фонду.

Кошти Пенсійного фонду відповідно до статті 73 згаданого Закону використовуються на виплату пенсій, передбачених цим Законом, надання соціальних послуг, передбачених цим Законом, фінансування адміністративних витрат, пов'язаних з виконанням функцій, покладених на органи Пенсійного фонду, оплату послуг з виплати та доставки пенсій, формування резерву коштів Пенсійного фонду.

Відповідно до пункту 1.1 розділу 1 Положення про управління Пенсійного фонду України в районах, містах, районах у містах, а також у містах та районах, затвердженого постановою правління Пенсійного фонду України від 30 квітня 2002 року № 8-2, управління Пенсійного фонду України у районах, містах, районах у містах, а також у містах та районах є органами Фонду, підпорядкованими відповідно головним управлінням Фонду в Автономній

Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі, що разом з цими управліннями утворюють систему територіальних органів Фонду.

Серед основних завдань управління, відповідно до пункту 2.1 згаданого Положення, зокрема, є: облік платників єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та збору на обов'язкове державне пенсійне страхування; збір та ведення обліку надходжень від сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та інших коштів, призначених для пенсійного забезпечення; призначення (перерахунок) пенсій, щомісячного довічного утримання суддям у відставці та підготовка документів для їх виплати; забезпечення своєчасного і в повному обсязі фінансування та виплати пенсій, допомоги на поховання та інших виплат, які згідно із законодавством здійснюються за рахунок коштів Фонду та інших джерел, визначених законодавством; ефективне та цільове використання коштів Фонду, інших коштів, призначених для виплати пенсій та щомісячного довічного грошового утримання суддям у відставці, удосконалення методів фінансового планування, звітності та системи контролю за витрачанням коштів, призначених для пенсійного забезпечення.

Як вбачається з пункту 2.2 цього Положення, управління відповідно до покладених на нього завдань, серед іншого, контролює дотримання платниками єдиного внеску вимог законодавства про збір та ведення обліку єдиного внеску надходження страхових внесків, єдиного внеску та інших платежів до Фонду від підприємств, установ, організацій та громадян, збирає у встановленому порядку відповідну звітність, проводить планові та позапланові перевірки фінансово-бухгалтерських документів, звітів та інших документів щодо правильності нарахування та сплати страхових внесків, єдиного внеску, призначення (перерахунку) і виплати пенсій, щомісячного довічного грошового утримання суддям у відставці та інших виплат, які згідно із законодавством здійснюються за рахунок коштів Фонду та інших джерел, визначених законодавством, цільового використання коштів Фонду в організаціях, що здійснюють виплату і доставку пенсій (підпункт 5).

Отже, відповідно до покладених завдань і функцій, Пенсійний фонд України є суб'єктом владних повноважень у цій сфері правовідносин, а спори, що виникають між учасниками цих відносин, є публічно-правовими, тому їх вирішення належить до юрисдикції адміністративних судів.

16.1. Пунктом 2 Прикінцевих положень Закону № 1058-IV встановлено, що пенсійне забезпечення застрахованих осіб, які працювали або працюють на підземних роботах, на роботах з особливо шкідливими і особливо важкими умовами праці за списком № 1 та на інших роботах із шкідливими і важкими умовами праці за списком № 2 виробництв, робіт, професій, посад і показників, затверджених Кабінетом Міністрів України, та за результатами атестації робочих місць, на посадах, що дають право на призначення пенсії за

віком на пільгових умовах або за вислугу років, які відповідно до законодавства, що діяло раніше, мали право на пенсію на пільгових умовах або за вислугу років, здійснюється згідно з окремим законодавчим актом через професійні та корпоративні фонди.

У той же час законодавець передбачив, що до запровадження такого пенсійного забезпечення пенсії вказаним особам призначаються відповідно до норм цього Закону, а покриття витрат на виплату і доставку цих пенсій здійснюється у порядку, що діяв до набрання чинності цим Законом.

За змістом статті 23 Закону № 1058-IV спори, що виникають із правовідносин за цим Законом, вирішуються органами Пенсійного фонду та у судовому порядку.

Спір управління Пенсійного фонду України з роботодавцем про стягнення витрат на виплату та доставку пенсій, призначених на пільгових умовах, є публічно-правовим та підлягає розгляду в порядку адміністративного судочинства.

16.2. Частина перша Закону № 1058-IV встановлює, що суми пенсій, виплачені надміру внаслідок зловживань з боку пенсіонера або подання страховальником недостовірних даних, можуть бути повернуті пенсіонером добровільно або стягуються на підставі рішень територіальних органів Пенсійного фонду чи в судовому порядку.

Право на звернення до суду з позовами про стягнення надміру виплачених коштів впливає з функцій контролю за витрачанням коштів цього фонду, тобто у зв'язку зі здійсненням суб'єктом владних повноважень владних управлінських функцій. У зв'язку з цим через публічно-правовий характер спірних відносин вирішення таких спорів належить до юрисдикції адміністративних судів.

17. Фонд соціального захисту інвалідів відповідно до пункту 1 Положення про Фонд соціального захисту інвалідів, затвердженого наказом Міністерства соціальної політики України від 14 квітня 2011 року № 129 та зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 28 квітня 2011 року за № 528/19266, є бюджетною установою, діяльність якої спрямовується, координується та контролюється Державною службою з питань інвалідів та ветеранів України.

Відповідно до покладених завдань (пункт 5 цього Положення) цей Фонд, серед іншого, координує та контролює роботу територіальних відділень Фонду соціального захисту інвалідів, у тому числі щодо: збору сум адміністративно-господарських санкцій та пені за невиконання підприємствами, установами, організаціями, у тому числі підприємствами, організаціями громадських організацій інвалідів, фізичними особами, які використовують найману працю, нормативу робочих місць для працевлаштування інвалідів; облік зазначених сум адміністративно-господарських санкцій та пені і використання шляхом надання фінансової допомоги, цільової позики, дотацій на ство-

рення спеціальних робочих місць для працевлаштування інвалідів, забезпечення функціонування всеукраїнських, державних, міжрегіональних центрів професійної реабілітації інвалідів і державних центрів соціальної реабілітації дітей-інвалідів, фінансування заходів, спрямованих на фізкультурно-спортивну реабілітацію інвалідів, фінансування витрат на професійну підготовку, підвищення кваліфікації та перепідготовку інвалідів та інші заходи, визначені законом.

Частина перша статті 20 Закону України від 21 березня 1991 року № 875-ХІІ «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні» встановлює, що підприємства, установи, організації, у тому числі підприємства, організації громадських організацій інвалідів, фізичні особи, які використовують найману працю, де середньооблікова чисельність працюючих інвалідів менша, ніж встановлено нормативом, передбаченим статтею 19 цього Закону, щороку сплачують відповідним відділенням Фонду соціального захисту інвалідів адміністративно-господарські санкції, сума яких визначається в розмірі середньої річної заробітної плати на відповідному підприємстві, установі, організації, у тому числі підприємстві, організації громадських організацій інвалідів, фізичної особи, яка використовує найману працю, за кожне робоче місце, призначене для працевлаштування інваліда і не зайняте інвалідом.

Частина дев'ята цієї статті визначає, що спори, які виникають із правовідносин за статтями 19, 20 цього Закону, вирішуються Фондом або в судовому порядку.

Отже, враховуючи публічно-правовий характер цих відносин, такі справи розглядаються адміністративними судами.

18. Прокурорський нагляд є видом державної діяльності прокурора, а тому справи про оскарження постанови прокурора, яка приймається для здійснення перевірки, є адміністративними.

Справи за зверненнями прокурора з підстав, передбачених статтею 23 Закону України від 5 листопада 1991 року № 1789-ХІІ «Про прокуратуру», з огляду на положення частини четвертої статті 50 КАС України також є адміністративними.

19. Відповідно до статті 21 Закону України від 2 вересня 1993 року № 3425-ХІІ «Про нотаріат» (далі — Закон № 3425-ХІІ) державне регулювання нотаріальної діяльності полягає у встановленні умов допуску громадян до здійснення нотаріальної діяльності, порядку зупинення і припинення приватної нотаріальної діяльності, анулювання свідоцтва про право на зайняття нотаріальною діяльністю; здійсненні контролю за організацією нотаріату, проведенням перевірок організації нотаріальної діяльності нотаріусів, дотримання ними порядку вчинення нотаріальних дій та виконання правил нотаріального діловодства; визначенні органів та осіб, які вчиняють нотаріальні дії,

здійснюють контроль за організацією нотаріату, проводять перевірки організації нотаріальної діяльності нотаріусів, дотримання ними порядку вчинення нотаріальних дій та виконання правил нотаріального діловодства; визначенні ставок державного мита, яке справляється державними нотаріусами; встановленні переліку додаткових послуг правового і технічного характеру, які не пов'язані із вчинюваними нотаріальними діями, та встановленні розмірів плати за їх надання державними нотаріусами; встановленні правил професійної етики нотаріусів.

Контроль за організацією нотаріату, перевірка організації нотаріальної діяльності нотаріусів, дотримання ними порядку вчинення нотаріальних дій та виконання правил нотаріального діловодства здійснюються Міністерством юстиції України, Головним управлінням юстиції Міністерства юстиції України в Автономній Республіці Крим, головними управліннями юстиції в областях, містах Києві та Севастополі.

За змістом цього Закону відмова у видачі свідоцтва про право на заняття нотаріальною діяльністю (стаття 11 Закону), рішення про анулювання свідоцтва про право на заняття нотаріальною діяльністю (стаття 12 Закону), акт про відмову у сертифікації робочого місця (контори) приватного нотаріуса (стаття 25 Закону), наказ про зупинення нотаріальної діяльності приватного нотаріуса (стаття 29-2 Закону), наказ про припинення нотаріальної діяльності (стаття 30-1 Закону) можуть бути оскаржені до суду.

Згадані рішення, а також інші рішення, дії чи бездіяльність, прийняті (допущені) Міністерством юстиції України, Головним управлінням юстиції Міністерства юстиції України в Автономній Республіці Крим, головними управліннями юстиції в областях, містах Києві та Севастополі під час здійснення повноважень у сфері державного регулювання нотаріальної діяльності, можуть бути оскаржені у порядку адміністративного судочинства.

19.1. Відповідно до частини першої статті 10 Закону № 3425-XII для визначення рівня професійної підготовленості осіб, які мають намір займатися нотаріальною діяльністю, та вирішення питання про анулювання свідоцтва про право на зайняття нотаріальною діяльністю при Міністерстві юстиції України утворюється Вища кваліфікаційна комісія нотаріату.

Згідно з пунктом 3 Положення про Вищу кваліфікаційну комісію нотаріату, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 31 серпня 2011 року № 923, основними завданнями комісії є: визначення рівня професійної підготовленості осіб, які мають намір займатися нотаріальною діяльністю; вирішення питання про анулювання свідоцтва про право на зайняття нотаріальною діяльністю.

Частиною одинадцятою статті 10 Закону № 3425-XII встановлено, що рішення Вищої кваліфікаційної комісії нотаріату може бути оскаржено до суду.

Ці рішення, а також дії чи бездіяльність Вищої кваліфікаційної комісії нотаріату, прийняті (допущені) під час виконання покладених завдань, можуть бути оскаржені в порядку, визначеному КАС України.

20. Згідно з частиною першою статті 60 Закону України від 21 квітня 1999 року № 606-XIV «Про виконавче провадження» особа, яка вважає, що майно, на яке накладено арешт, належить їй, а не боржникові, може звернутися до суду з позовом про визнання права власності на це майно і про зняття з нього арешту.

Під час вирішення такого спору з'ясуванню підлягають обставини щодо підстав набуття права власності на спірне майно, у зв'язку з чим зазначені вимоги є приватноправовими.

Публічно-правовими є спори між особою, на майно якої накладено арешт у виконавчому провадженні і яка не є боржником у цьому провадженні, та органом державної виконавчої служби — суб'єктом владних повноважень з приводу рішень, дій чи бездіяльності, прийнятих (вчинених) під час проведення опису та арешту майна, що не пов'язані з визнанням права власності на арештоване майно.

21. Згідно зі статтею 9 Закону України від 20 грудня 1990 року № 565-XII «Про міліцію» (далі — Закон № 565-XII) на курсантів, слухачів, ад'юнктів, інших атестованих працівників, у тому числі й викладацького складу навчальних закладів Міністерства внутрішніх справ України, поширюються права і обов'язки, гарантії правового і соціального захисту та відповідальність працівників міліції.

Відповідно до частини першої Закону № 565-XII працівник міліції є представником державного органу виконавчої влади, а тому його служба є публічною.

Згідно з пунктом 6.8 Положення про вищі навчальні заклади МВС, затвердженого наказом Міністерства внутрішніх справ України від 14 лютого 2008 року № 62 «Про затвердження Положення про вищі навчальні заклади МВС», початком проходження служби в органах внутрішніх справ вважається дата, зазначена в наказі про зарахування на навчання до вищого навчального закладу.

Таким чином, навчаючись у вищому навчальному закладі Міністерства внутрішніх справ України, особа проходить публічну службу в міліції.

З огляду на викладене спори з приводу стягнення витрат, пов'язаних з утриманням особи у вищому навчальному закладі Міністерства внутрішніх справ України, підлягають розгляду в порядку адміністративного судочинства.

22. Відповідно до роз'яснень, викладених у постанові Пленуму Верховного Суду України від 12 червня 2009 року № 6 «Про деякі питання, що виникають у судовій практиці при прийнятті до провадження адміністративних судів та розгляді ними адміністративних позовів до судів і суддів», у розумінні поло-

жень частини першої статті 2, пунктів 1, 7 і 9 статті 3, статті 17, частини третьої статті 50 КАС України суди та судді при розгляді ними цивільних, господарських, кримінальних, адміністративних справ та справ про адміністративні правопорушення не є суб'єктами владних повноважень, які здійснюють владні управлінські функції, і не можуть бути відповідачами у справах про оскарження їхніх рішень, дій чи бездіяльності, вчинених у зв'язку з розглядом судових справ.

Тобто дії суду (судді), вчинені при виконанні ним своїх обов'язків щодо здійснення правосуддя (самостійного виду державної діяльності, яка здійснюється шляхом розгляду і вирішення у судових засіданнях в особливій, встановленій законом, процесуальній формі адміністративних, цивільних, кримінальних та інших справ), є не управлінськими, а процесуальними, і оскаржуються у порядку, визначеному процесуальними законами.

У порядку адміністративного судочинства можуть бути оскаржені акти, дії або бездіяльність посадових і службових осіб судів, що належать до сфери управлінської діяльності.

23. Відповідно до частини першої статті 1 Закону України від 26 січня 1993 року № 2939-ХІІ «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні» здійснення державного фінансового контролю забезпечує центральний орган виконавчої влади, уповноважений Президентом України на реалізацію державної політики у сфері державного фінансового контролю.

Стаття 2 цього Закону передбачає, що головними завданнями органу державного фінансового контролю є: здійснення державного фінансового контролю за використанням і збереженням державних фінансових ресурсів, необоротних та інших активів, правильністю визначення потреби в бюджетних коштах та взяттям зобов'язань, ефективним використанням коштів і майна, станом і достовірністю бухгалтерського обліку і фінансової звітності у міністерствах та інших органах виконавчої влади, державних фондах, фондах загальнообов'язкового державного соціального страхування, бюджетних установах і суб'єктах господарювання державного сектору економіки, а також на підприємствах, в установах та організаціях, які отримують (отримували у періоді, який перевіряється) кошти з бюджетів усіх рівнів, державних фондів та фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування або використовують (використовували у періоді, який перевіряється) державне чи комунальне майно, за дотриманням законодавства на всіх стадіях бюджетного процесу щодо державного і місцевих бюджетів, дотриманням законодавства про державні закупівлі, діяльністю суб'єктів господарської діяльності незалежно від форми власності, які не віднесені законодавством до підконтрольних установ, за рішенням суду, винесеним на підставі подання прокурора або слідчого для забезпечення розслідування кримінальної справи.

Державний фінансовий контроль забезпечується органом державного фінансового контролю через проведення державного фінансового аудиту, перевірки державних закупівель та інспектування.

З огляду на викладене органи державного фінансового контролю під час здійснення своїх повноважень діють як суб'єкти владних повноважень. Тому всі спори, які випливають із функціональної діяльності цих органів, належать до юрисдикції адміністративних судів.

24. Згідно з пунктом 3 Порядку проведення інспектування Державною фінансовою інспекцією, її територіальними органами, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 20 квітня 2006 року № 550, акт ревізії — це документ, який складається особами, що проводили ревізію, фіксує факт її проведення та результати.

Пункт 35 цього Порядку передбачає, що акт ревізії складається зі вступної та констатуючої частин.

У констатуючій частині наводиться інформація про результати ревізії в розрізі кожного питання програми із зазначенням того, за який період, яким способом (вибірковим, суцільним) та за якими документами перевірено ці питання, а також висновок про наявність або відсутність порушень законодавства.

Виявлені допущені об'єктом контролю порушення законодавства, контроль за дотриманням якого віднесено до компетенції контролюючого органу, фіксуються в констатуючій частині акта ревізії з обов'язковим посиланням на норми законів чи інших нормативно-правових актів, які порушено, та зазначенням винних у їх допущенні осіб.

Пункти 45, 46 вказаного Порядку визначають, що у міру виявлення ревізією порушень законодавства посадові особи контролюючого органу, не чекаючи закінчення ревізії, мають право усно рекомендувати керівникам об'єкта контролю невідкладно вжити заходів для їх усунення та запобігання у подальшому. Якщо вжитими в період ревізії заходами не забезпечено повне усунення виявлених порушень, контролюючим органом у строк не пізніше ніж 10 робочих днів після реєстрації акта ревізії, а у разі надходження заперечень (зауважень) до нього — не пізніше ніж 3 робочих дні після надіслання висновків на такі заперечення (зауваження) надсилається об'єкту контролю письмова вимога щодо усунення виявлених ревізією порушень законодавства із зазначенням строку зворотного інформування.

Відповідно до положень підпункту «г» пункту 2 розділу IV Порядку розгляду звернень та організації особистого прийому громадян в органах державної контрольно-ревізійної служби, затвердженого наказом Головного контрольно-ревізійного управління України від 28 жовтня 2008 року № 383, одним із рішень, яке приймають органи державної контрольно-ревізійної служби під час розгляду скарги на рішення, дії (бездіяльність) посадових осіб,

перевіряючи законність і обґрунтованість оскаржуваних рішень, дій (бездіяльності) посадових осіб, є рішення щодо скасування повністю або частково акта ревізії, проведеної з порушенням законодавства. Отже, суди повинні мати на увазі, що такий акт також може бути оскаржено до адміністративного суду в порядку, визначеному КАС України.

25. Відповідно до частин першої та другої статті 3 Закону України від 23 лютого 2012 року № 4452-VI «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» Фонд гарантування вкладів фізичних осіб є установою, що виконує спеціальні функції у сфері гарантування вкладів фізичних осіб та виведення неплатоспроможних банків з ринку. Фонд є юридичною особою публічного права.

Оскільки Фонд гарантування вкладів фізичних осіб є державною спеціалізованою установою, яка виконує функції державного управління у сфері гарантування вкладів фізичних осіб, то спори, які виникають у цих правовідносинах, є публічно-правовими та підлягають розгляду за правилами КАС України.

26. Відповідно до статті 7 Закону України від 5 квітня 2001 року № 2344-III «Про автомобільний транспорт» забезпечення організації пасажирських перевезень покладається: на міжнародних автобусних маршрутах загального користування — на центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері транспорту; на міжміських і приміських автобусних маршрутах загального користування, що виходять за межі території області (міжобласні маршрути), — на центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері транспорту; на приміських і міжміських автобусних маршрутах загального користування, що не виходять за межі території Автономної Республіки Крим чи області (внутрішньообласні маршрути), — на Раду міністрів Автономної Республіки Крим або обласні державні адміністрації; на приміських автобусних маршрутах загального користування, що не виходять за межі району, — на районні державні адміністрації; на автобусному маршруті загального користування прямого сполучення місто Київ — міжнародний аеропорт «Бориспіль» — на Київську міську державну адміністрацію; на міських автобусних маршрутах загального користування — на виконавчий орган сільської, селищної, міської ради відповідного населеного пункту.

Стаття 44 цього Закону встановлює, що організація проведення конкурсу та визначення умов перевезень покладаються на органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування (частина перша).

Для підготовки та проведення конкурсу органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування утворюють конкурсний комітет, до складу якого входять представники відповідних органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, центрального органу виконавчої влади, що забез-

печує реалізацію державної політики з питань безпеки на наземному транспорті, та територіальних органів Міністерства внутрішніх справ України, відповідальних за безпеку дорожнього руху, а також громадських організацій у сфері автомобільного транспорту (частина дев'ята).

Отже, забезпечення організації пасажирських перевезень, організація проведення конкурсу та визначення умов перевезень покладається на вказані вище органи влади. У зв'язку з цим спори, що виникають з приводу виконання цими органами повноважень, є публічно-правовими, тому на них поширюється юрисдикція адміністративних судів.

Відповідно до абзацу третього пункту 2 Порядку проведення конкурсу з перевезення пасажирів на автобусному маршруті загального користування, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 3 грудня 2008 року № 1081, конкурсний комітет — це постійний або тимчасовий орган, утворений організатором для розгляду конкурсних пропозицій та прийняття рішення про визначення переможця конкурсу.

Рішення конкурсного комітету, утвореного відповідним органом влади для виконання покладених на останнього повноважень, є управлінським у сфері транспортного обслуговування, а тому підлягає оскарженню у порядку, передбаченому КАС України.

27. Суди повинні враховувати, що вимоги про відшкодування шкоди, заподіяної протиправними рішеннями, діями чи бездіяльністю суб'єкта владних повноважень або іншим порушенням прав, свобод та інтересів суб'єктів публічно-правових відносин, розглядаються адміністративними судами, якщо вони заявлені в одному провадженні з вимогою вирішити публічно-правовий спір. Пов'язаними з вимогами про стягнення заробітної плати слід вважати вимоги про відшкодування шкоди, завданої саме невплатою заробітної плати (грошового утримання).

Суди повинні мати на увазі, що позовна вимога публічних службовців про стягнення заробітної плати (грошового утримання) за час вимушеного прогулу або виконання нижче оплачуваної роботи у зв'язку з незаконним звільненням або переведенням, у тому числі в разі, коли її заявлено окремо від вимоги про поновлення на роботі, підлягає розгляду в порядку адміністративного судочинства, оскільки стосується проходження особою публічної служби.

28. За змістом пунктів 2, 13, 31 Положення про матеріальну відповідальність військовослужбовців за шкоду, заподіяну державі, затвердженого постановою Верховної Ради України від 23 червня 1995 року, військове майно — це державне майно, закріплене за відповідними військовими частинами.

У разі умисного знищення, пошкодження, псування, розкрадання, незаконного витрачання військового майна або вчинення інших умисних проти-

правних дій військовослужбовці та призвані на збори військовозобов'язані несуть матеріальну відповідальність у повному розмірі шкоди, заподіяної з їх вини державі.

У разі якщо до прийняття рішення про стягнення матеріальної шкоди винну в її заподіянні особу було звільнено в запас чи у відставку або така особа вибула з військової частини, командир (начальник) військової частини у порядку, встановленому чинним законодавством, подає позов до суду на суму заподіяної цією особою шкоди.

Отже, спір з приводу відшкодування матеріальної шкоди, завданої особою державі під час проходження військової служби, є публічно-правовим, а тому підлягає розгляду в порядку, передбаченому КАС України.

29. Згідно зі статтею 39 Закону України від 24 лютого 1994 року № 4004-XII «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення» державний санітарно-епідеміологічний нагляд — це діяльність органів державної санітарно-епідеміологічної служби по контролю за дотриманням юридичними та фізичними особами санітарного законодавства з метою попередження, виявлення, зменшення або усунення шкідливого впливу небезпечних факторів на здоров'я людей та по застосуванню заходів правового характеру щодо порушників.

Основними завданнями цієї діяльності є:

нагляд за організацією і проведенням органами виконавчої влади, місцевого самоврядування, підприємствами, установами, організаціями та громадянами санітарних і протиепідемічних заходів;

нагляд за реалізацією державної політики з питань профілактики захворювань населення, участь у розробці та контролі за виконанням програм, що стосуються запобігання шкідливому впливу факторів навколишнього середовища на здоров'я населення;

нагляд за дотриманням санітарного законодавства;

проведення державної санітарно-епідеміологічної експертизи, гігієнічної регламентації небезпечних факторів і видача дозволів на їх використання.

Державний санітарно-епідеміологічний нагляд здійснюється відповідно до Положення про державний санітарно-епідеміологічний нагляд в Україні, що затверджується Кабінетом Міністрів України, вибірковими перевітками дотримання санітарного законодавства за планами органів державної санітарно-епідеміологічної служби, а також позапланово залежно від санітарної, епідемічної ситуації та за заявами громадян.

Результати перевірки оформляються актом, форма і порядок складання якого визначаються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я.

За змістом статті 43 Закону України від 24 лютого 1994 року № 4004-XII «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення»

рішення і дії посадових осіб, які здійснюють державний санітарно-епідеміологічний нагляд, можуть бути оскаржені до суду.

Таким чином, органи, установи та заклади державної санітарно-епідеміологічної служби, їхні посадові особи у сфері державного санітарно-епідеміологічного нагляду є суб'єктами владних повноважень, рішення, дії чи бездіяльність яких можуть бути оскаржені відповідно до КАС України.

30. Відповідно до частини першої статті 267 Кодексу України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 року № 8073-Х адміністративне затримання, особистий огляд, огляд речей і вилучення речей та документів, у тому числі посвідчення водія, ліцензійної картки на транспортний засіб, тимчасове затримання транспортного засобу, відсторонення водіїв від керування транспортними засобами, річковими і маломірними суднами та огляд на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння, а також щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції, може бути оскаржено заінтересованою особою у вищестоящий орган (вищестоящий посадовій особі) відносно органу (посадової особи), який застосував ці заходи, прокуророві або до суду.

Спори, що виникають з приводу застосування цих заходів, мають публічно-правовий характер, оскільки пов'язані зі здійсненням суб'єктами, визначеними у статтях 234-1, 234-2, 244-4, 262, 264, 265-1, 265-2, 265-3, 266 Кодексу України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 року № 8073-Х, владних повноважень, та підлягають розгляду за правилами КАС України.

Головуючий
Секретар Пленуму

І. Х. Темкіжев
М. І. Смокович